

TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUSE INVESTEEERINGUTE ARVESTAMINE

Praktiline juhend ettevõttele

TÖÖANDJATE INNOVATSIOONI KÄIVITUSKODA · INNOVATSIOONILIIDRITE KLUBI

SISUKORD

01
Terminoloogia: T&A&I

02
T&A definitsioon ja kolm liiki

03
Kuidas tuvastada T&A? — 5 põhikriteeriumit

04
Otsustuspuu — kas sinu projekt on T&A?

05
Piirjuhud sektorikaupa

06
T&A kulude arvestus

07
Levinuimad vead T&A arvestuses

08
Kasulikud allikad

Terminoloogia: T&A&I

Miks Eesti ettevõtted oma T&A tegevust alaraporteerivad

01

Üks põhjus, miks Eesti ettevõtted oma T&A tegevust alaraporteerivad, on terminoloogiline segadus.

T & A

Teadus- ja arendustegevuse põhikriteerium on uudsus ja **arenduse algetapis teadus- või tehnoloogilisele probleemile lahenduse puudumine.**

I N N O V A T S I O O N

Innovatsioon on uus või olulisel määral uuendatud **turule toodud või kasutusele võetud toode, teenus või protsess, mis aitab kaasa ettevõtte kasumi ja tootlikkuse kasvule.**

T&A definitsioon ja kolm liiki

Frascati käsiraamat (OECD 2015) — rahvusvaheline standard

02

FRASCATI DEFINITSIOON

T&A on süstemaatiline loominguline tegevus, mille eesmärk on suurendada teadmiste hulka ning töötada välja olemasolevate teadmiste uusi rakendusi. (Frascati käsiraamat 2015)

T&A jaguneb kolmeks liigiks. Eesti ettevõtetes on kõige tavalisem eksperimentaalarendus.

LIIK	DEFINITSIOON (FRASCATI)	TÜÜPILINE KONTEKST
Alusuuringud (TLR 1–2)	Ekspimentaalne või teoreetiline töö uute teadmiste saamiseks nähtuste põhialuste kohta ilma otsese praktilise rakenduse eesmärgita.	Ülikoolid, teadusasutused. Ettevõtetes harv, pigem pika ajahorisondiga biotech/energeetika uuringud.
Rakendusuuringud (TLR 3–5)	Algupärased uuringud uute teadmiste saamiseks, kuid suunatud eeskätt kindlale praktilisele / rakenduslikule eesmärgile.	Uue ravimi efektiivsuse uurimine, biolaguneva materjali otsimine, kübertehnoloogia arendamise võimaluste kaardistamine.
Ekspimentaalarendus (TLR 6–7)	Süstemaatiline arendustöö uurimistegevuse tulemusel saadud teadmiste põhjal. Loob uut teadmist uute toodete/protsesside jaoks.	Prototüübi ehitamine ja katsetamine, uue tarkvara algoritmi arendamine, AI-mudeli kohandamine tootmisprotsessis.

▲ OLULINE PIIR

Ekspimentaalarendus EI OLE tootearendus! T&A lõpeb seal, kus lõpeb tehniline ebakindlus: toote kommertsiaalne arendus, tootmise käivitamine ja turustamine ei kuulu T&A alla. T&A toetused katavad tavapäraselt tegevusi TLR 3-7. TLR 8–9 on juba innovatsioon!

Kuidas tuvastada T&A?

5 põhikriteeriumit — tegevus peab vastama KÕIGILE

03

5 PÕHIKRITEERIUMIT

Tegevus peab vastama KÕIGILE viiele kriteeriumile.

1

UUDSUS

Eesmärk on uus avastus.

Tulemus peab olema uudne kogu majandusharu jaoks - ei piisa, et tulemus on uus ainult sinu ettevõtte jaoks.

→ Kas see lahendus on sinu sektoris varem puudunud? Kas me teeme midagi, mida teised meie valdkonnas pole teinud?

2

LOOVUS

Põhineb mitteilmsetel käsitlustel.

Eeldab loominguulist lähenemist - rutiinne kopeerimine ei kvalifitseeru.

→ Kas lahenduseni jõudmine nõuab kastist välja mõtlemist? Kas olemasolevate teadmiste kasutamisest ei piisa?

3

EBAKINDLUS

Lõpptulemus ei ole ette teada - ei tulemus ise ega selleks kuluv aeg/raha.

See eristab T&A-d rutiinsest arendusest.

→ Kas me EI tea, kas ja kuidas see töötab? Kas esineb tehnilist riski? Kui tulemus on ette planeeritud / teada, pole see T&A.

4

SÜSTEMAATILISUS

Planeeritud ja eelarvestatud süstemaatiline tegevus.

Protsessid ja tulemused dokumenteeritakse. Eesmärgid on kindlaks määratud.

→ Kas tegevusel on plaan, eelarve, vastutaja? Kas dokumenteerime tehtut?

5

SIIRDATAVUS

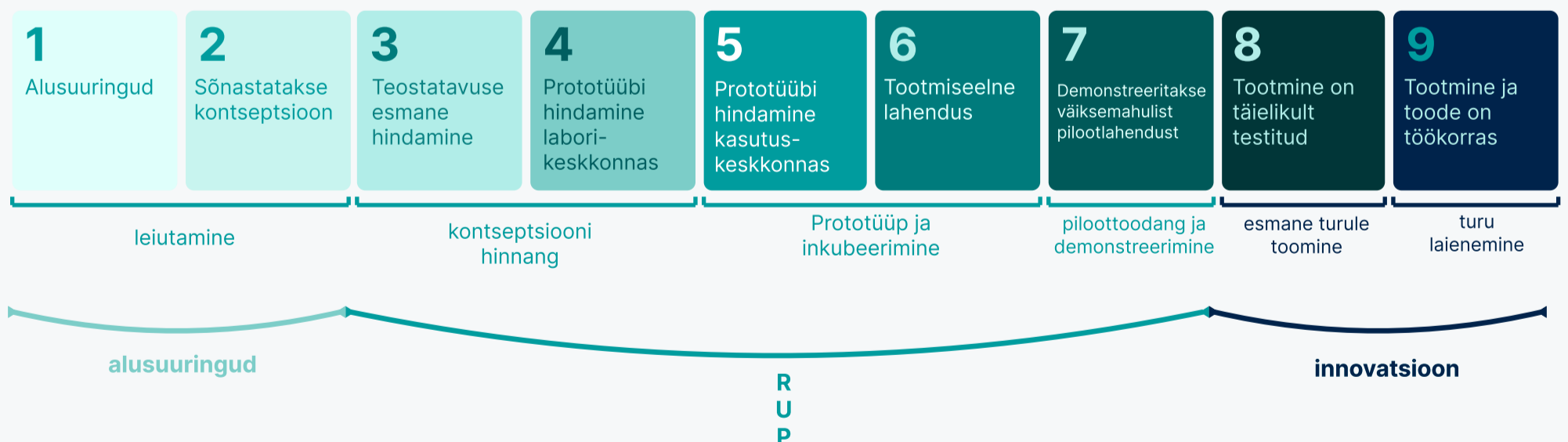
Tulemused on vormistatavad ja siirdatavad - teisel teadlasel peab olema võimalik tulemusi oma töös kasutada.

Kehtib ka negatiivsete tulemuste puhul!

→ Kas tulemus on dokumenteeritav ja teiste poolt kasutatav? - prototüüp, kasutusjuhend, patent, protsessidokument, tarkvara

TEHNOLOOGILISE VALMISOLEKU TASE

TECHNOLOGY READINESS LEVEL (TRL) · JOONIS 1

OTSUSTUSPUU

Kas sinu projekt on T&A?

SAMM 1

**Kas tegevus loob uut teadmist
või rakendab teadmist uudsel viisil?**

JAH ↓ jätkka

EI → STOPP

EI OLE T&A — tootmine, turundus,
rutiinne täiustamine. Vähemalt
sektoritasandi uudsus on nõutav.

SAMM 2

**Kas tulemus on EBASELGE?
(sa ei tea, kas ja kuidas see töötab)**

JAH ↓ jätkka

EI → STOPP

EI OLE T&A — kui tulemus on ette teada,
puudub tehniline ebakindlus. Testimine,
sertifitseerimine, standardprotseduurid.

SAMM 3

Kas lähenemine on loominguline?

JAH ↓ jätkka

EI → STOPP

EI OLE T&A — kui tegemist on
olemasolevate teadmiste kopeerimisega
ja puudub loominguline panus.

SAMM 4

Kas tulemust saavad teised kasutada?

JAH ↓ jätkka

EI → STOPP

EI OLE T&A — kui tulemus ei ole korratav.
(prototüüp, kasutusjuhend, patent,
protsessidokument, tarkvara)

SAMM 4

Kas tegevusel on plaan ja eelarve?

JAH ↓ jätkka

EI → STOPP

EI OLE T&A — kui puudub
dokumenteeritud protsess.**✓ TULEMUS: TEGEVUS ON T&A**

Dokumenteeri kõik 5 kriteeriumi ja raporteeri Statistikaametile!

5.1 ÜLDISED PIIRJUHUD

TEGEVUS	LIIGITUS	SELGITUS
Prototüübi projekteerimine ja katsetamine	T&A	Kuni eesmärk on uued teadmised.
Korralised katsed ja standardprotseduurid	EI OLE T&A	Isegi kui sellega tegeleb T&A personal.
Pilootseadme koostamine ja käitamine testimiseks	T&A	Kuni põhieesmärk on andmete kogumine.
Pilootseadme koostamine tootmise käivitamiseks	EI OLE T&A	Kui eesmärk on kommertsiaalne tootmine.
Tööstusdisain	OSALISELT T&A	T&A ajal disain kuulub alla. Tootmisprotsessis ei.
Tagasisidest tulenev T&A	T&A	Kui peale toote valmimist tekib tehniline probleem.
Tõrkeotsing	EI OLE T&A	Standardvigade tuvastamine ei ole T&A.
Patentide ja litsentsidega halduslik töö	EI OLE T&A	Välja arvatud patendiuringud T&A raames.

5.2 TARKVARAARENDUS

TEGEVUS	LIIGITUS	SELGITUS
Uue algoritmi arendamine ebakindlas valdkonnas	T&A	Tehniline ebakindlus + uudsus täidetud.
Standardprogrammi kirjutamine olemasoleva metoodika põhjal	EI OLE T&A	Tulemus ette teada, ebakindlus puudub.
Olemasoleva tarkvara/tehnoloogia juurutamine uues ettevõttes	EI OLE T&A	Sektori tasandil pole uudne. Ettevõtte tasandil innovatsioon.
AI-mudeli kohandamine, kui tulemus on ebaselge	T&A	Uudsus + ebakindlus + süstemaatilisus täidetud.
Küberturvalisuse uued protokollid sektoris esmakordsel kasutamisel	T&A	Sektori tasandil uudne, ebakindlus olemas.

5.3 BIOTEHNOLOOGIA, TOIDUAINETÖÖSTUS

TEGEVUS	LIIGITUS	SELGITUS
Uue biolaguneva materjali otsimine	T&A	Uuringud konkreetse lahenduse leidmiseks.
Fermentatsiooniprotsessi optimeerimine standardmeetodil	EI OLE T&A	Rutiinne, tehnilist ebakindlust pole.
Uued fermentatsiooniprotsessid	T&A	Uudsus + ebakindlus + süstemaatilisus täidetud.

5.4 TOOTMINE JA MASINATÖÖSTUS

TEGEVUS	LIIGITUS	SELGITUS
Prototüüpseadmete projekteerimine ja koostamine	T&A	Kui eesmärk on uute lahenduste testimine, mitte seeriatootmise ettevalmistamine.
Seeriatootmise ettevalmistamine (prototüübid, rakised, tööpingid)	EI OLE T&A	See on tootmisprotsess.
Uue tootmisprotsessi piloteerimine ebakindla tulemusega	T&A	Kui protsess on sektoris uudne ja tulemus pole ette teada (demotehased).
Tootmisprotsessi optimeerimine olemasolevate meetoditega	EI OLE T&A	Rutiinne täiustamine või tootearendus.
Mastaapsed arendusprojektid (nt lennundus, kaitse)	OSALISELT T&A	Eksperimentaalarenduse ja tootmiseelse arenduse eraldamine nõuab tehnilist hinnangut.
Automaatikasüsteemi esimene rakendamine sektoris	T&A	Kui tulemus ebakindel, nõuab kohandamist ja on sektoris uudne.

LEGEND

 Kvalifitseerub T&A-ks	 Ei kvalifitseeru T&A-ks	 Kvalifitseerub osaliselt
---	---	--

T&A kulude arvestus

Praktiline juhend — mis kulud lähevad T&A alla

06

6.1.1 ABIKÖLBLIKUD KULUKATEGOORIAD

JOOKSEVKULUD	MIS KUULUB SISSE
Tööjookulud	Palgad + sotsiaalmaks töötajate eest, kes tegelevad T&A-ga. Osalise aja korral FTE arvestus.
Muud jooksevkulud	Materjal, ettevõttesiseste T&A projektide raames ostetud T&A tööd ja teenused, hoonete ja rajatiste ülalpidamiskulud jne.

6.1.2 ABIKÖLBLIKUD KULUKATEGOORIAD

INVESTEERINGUD PÕHIVARASSE	MIS KUULUB SISSE
Hooned ja rajatised	Hoonete, rajatiste soetamine, ehitamine ja kapitaalremont.
Seadmed ja aparatuur	Seadmete, aparatuuri, masinate, inventari ja transpordivahendite soetamine, sh arvutite ja arvutisüsteemide soetamine.
Immateriaalne põhivara	Tarkvara, patendid, litsentsid, arvutitarkvara.
Muud investeeringud	Muud T&A-ga seotud investeeringud.

6.2 FTE ARVESTUS

1 FTE = täistööaeg kogu aasta T&A (~1760 tundi). Peab põhinema dokumenteeritud hinnangul.

TÖÖTAJA / ROLL	T&A OSAKAAL (%)	FTE
Arendusjuht	70%	0,7
Insener	50%	0,5
Projektijuht	25%	0,25
KOKKU		1,45 FTE

6.3 DOKUMENTEERIMISE MIINIMUMNÕUDED

DOKUMENT	MIDA SISALDAB
T&A projektikaart	Projekti nimi/kood, eesmärk, hüpotees, meetod, ajakava, vastutaja.
FTE / tööaja kinnitus	Töötaja nimi, T&A osakaal (%), vastutava juhi allkiri. Kord kuus.
Kululoend	Kulud projekti koodile eraldatuna raamatupidamistarkvaras.
Projekti kokkuvõte	Mida saavutati, mis ei töötnud — ka negatiivsed tulemused!
Labori/katse päevik	Eksperimendipõhises T&A-s. Fotod, versioonid, testitulemused.

HEA TEADA

Korrektne dokumentatsioon on nii Statistikaametile aruandluseks kui ka EIS toetuste auditiks vajalik (vähemalt 7 aastat).

Levinuimad vead T&A arvestuses

Kuidas neid vältida ja mis on nende risk

07

VIGA	RISK	LAHENDUS
T&A kulud on segamini tootmiskuludega	Statistika vale, Toetuse audit → tagasinõue	Eraldi projektikood raamatupidamises
FTE arvestus "silma järgi" ilma dokumentideta	Kontroll leiab puudused, toetus küsitav	Hoia igakuist tabelit; juhi allkiri
Kogu toote arendus loetakse T&A-ks (sh tootmise käivitamine)	T&A piirjoon ületatud	Pane kirja, millal tehniline lahendus fikseeriti
T&A kulutuste käibemaks	Toetuse audit: summa ülepaisutatud	Käibemaks ei kuulu T&A kulu alla
Uudsust hinnatud ainult ettevõtte, mitte sektori tasandil	Tegevus ei kvalifitseeru T&A-ks	Küsi: kas see on uudne meie majandusharus?
Seadmete amortisatsioon	Topeltarvestus kapitalikuludega	Amortisatsioonikulud EI sisaldu T&A kogukuludes
Turundus ja müük	Toetuse audit: kohustus rikutud	Turu-uuringud, müügitegevus, reklaam - isegi kui toetavad uut toodet, ei ole T&A
Statistikaameti küsimustik täitmata	Statistikaseaduse rikkumine	Küsimustik kohustuslik kõigile T&A tegevate ettevõtetele

Kasulikud allikad

Viited ja kontaktid T&A arvestuse küsimustes

08

Statistikaamet - stat.ee

T&A küsimustik, metoodika, juhendmaterjalid. Konsulteerige metoodika küsimustes piirijuhtude puhul.

Ettevõtluse ja Innovatsiooni Sihtasutus - eis.ee

T&A&I toetused ning nõustamine. RUP (Rakendusuuringu programm)

Frascati käsiraamat (2015)

Rahvusvaheline T&A definitsioon ja metoodika alus.

RTJ 5: MATERIAALNE JA IMMATERIAALNE PÕHIVARA

T&A kulude raamatupidamislik käsitlus (Rahandusministeerium).

PANE TÄHELE

See juhend on koostatud Tööandjate poolt Frascati käsiraamatu 2015 (OECD) ja Statistikaameti metoodika põhjal. Juhend EI ASEDA ametlikku nõustamist. Konkreetsete otsuste jaoks soovime konsulteerida Statistikaameti, audiitori või EIS-iga.

Tööandjate Innovatsiooni Käivituskoda

Eesti Tööandjate Keskliit · Kiriku 6, Tallinn · kati@employers.ee · www.employers.ee